

עין משפט‏‏^{נר מצוה}

נה:

גומרה בארבעה עשר. אפילו במקום שלא נהגו לעשות מלאכה: לא נהגו לא. אפילו גמר דהא בגמר קיימי: החייטין. משום הכי שרו בארבעה עשר בכל מקום שכן מזינו בהן קולא משאר אומניות גבי חולו של מועד: **שכן הסדיוט תופר כדרכו**. משנה היא במועד קטן^(ט) הדיוט שאינו אומן בכך הלכך בארבעה עשר דקיל מחולו של מועד אפי' אומן נמי שרי: **שכן בזה ממדינם הים וכו'**. וכיון דלשכתן בהן היתר קצת בחולו של מועד הלכך בארבעה עשר דקיל שרי לכולי עלמא: **סחילה מלאכה**. רזענין שעושין מנעלים

עולֵי רגלים מתקנים מנעליהן. מהכא משמע בדיהדא דאסור לתקן מנעלים בזהו"מ דלא התירו אלא לעולי רגלים דווקא ואין לומר דדבר האבד הוא שמה יקרעו יותר^א דהא יכול לקנות חדשים^ב וצפרק מי שהפך (מ"ק יג.) מיימי הך ברייתא ופריך אלא מעתה לזלזל לישמרי שכן כותב גיטי נשים ושוכרים כדתנן צפרק אלו מגלחים (שם יח:) ומשני שפירס^ג:

ואם מתיריא שמה יגנבו. ואין שאין יכול להניחם בצינו ולא צנית הסמוך לו לא חוקיקוה להניח צנית שלשי והתירו להצילם צניעא בצינתו: ל^ה

רבינו חננאל

ואסיקנא הכי ת"ש ר' מאיר אומר כל מלאכה שהיא לצורך המועד שהתחיל בה קודם י"ד גומרה ביי"ד, ושאינה לצורך המועד אסור, ש"מ לצורך המועד תנן שגומרה ביי"ד ש"מ וקיימא לן כותיה. ואין מחילת ביי"ד אפילו צלצול קטן, ואפילו סבכה קטנה, ואפילו הן לצורך המועד. תנן והכתובים אומרים שלש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים, החייטין שכן הדיט תופר כדרכו בחולו של מועד, והספרין והכובסין שכן הבא ממדינת הים והיוצא מבית האסורין מותרין לספר ולכבס בחולו של מועד. ר' יוסי בר' יהודה אומר אף הרזענין שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן בחולו של מועד, ואע"פ שתקנת המנעל סוף מלאכה היא, קטבר ר' יוסי ליפנין תולת מלאכה מסוף מלאכה, מה סוף מלאכה מותר, אלא תולת מלאכה מותר.

בתנ"י מושיבין השוכנים לתרגולין ביי"ד כו'. תרצינא הכי בחולו של מועד. תרגולת שברחה מחזירין אותה למקומה, ואם מתה מושיבין אחרת ותחתיה, אמר רב הונא לא שנו שמחזירין אותה בחולו של מועד אלא תוך שלשה ימים למרדה, דאכתי לא פרח צמרה עדיין החזמת בה, והיא תחמם הביצים, ואחר שלשה ימים ליישבתה על הביצים, כלומר כיון שעברו ג' ימים אחר שישבה על הביצים התחילו לרק, ואם נתיחס נספדין הביצים לגמרי, אבל תוך ג' ימים ליישבתה שלא תהפסדו הביצים לגמרי, ואחר ג' ימים למרדה דפרח לה צמרה לא מהדרין לה בחולו של מועד. ר' אמי אמר אפילו תוך ג' ימים ליישבתה. ואסיקנא רב הונא סבר להפסד מרובה חשש, כלומר במקום שיש הפסד מרובה כי הביצים נפסדין לגמרי וחששו אומרי מחזירין, אבל תוך ג' ליישבתה דלא נפסדו, אלא שאין מגדלין אפרחין, אבל ראויין הן לאכילה ואין בהן הפסד, אלא דביני ביני הפסד מועט הוא זה, והפסד מועט לא חושש, ורב אמי סבר אפילו להפסד מועט חששו ומחזירין.

בתנ"י גורפין הרעי מתחת

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים

גומרה בארבעה עשר אימתי בזמן שהתחיל בה קודם ארבעה עשר אבל לא התחיל בה קודם ארבעה עשר לא יתחיל בה בארבעה עשר אפילו צילצול קמן אפילו שבכה קטנה לצורך המועד אין שלא לצורך המועד לא הוא הדין דאפילו שלא לצורך גמי וגמרינן והא קב"ל דאפי' לצורך המועד מוגמר אין אתחולי לא ת"ש ר' מאיר אומר כל מלאכה שהיא לצורך המועד גומרה בארבעה עשר ושאניה לצורך המועד אסור ועושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות במקום שנהגו מקום שנהגו אין לא נהגו לא וש"מ לצורך המועד אין שלא לצורך המועד לא ש"מ:
והכתובים אומרים שלש אומניות: תנא ^ההחייטין שכן הדיוט תופר כדרכו בחולו של מועד הספרין והכובסין שכן הבא ממדינת הים והיוצא מבית האסורין ומכבסין בחולו של מועד רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף הרזענין שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן בחולו של מועד במאי קמיפלגי מר סבר למידין תחילת מלאכה מסוף מלאכה ומר סבר ר' מאיר אומר אפי' אסור, ש"מ לצורך המועד תנן שגומרה ביי"ד ש"מ וקיימא לן כותיה. ואין מחילת ביי"ד אפילו צלצול קטן, ואפילו סבכה קטנה, ואפילו הן לצורך המועד. תנן והכתובים אומרים שלש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים, החייטין שכן הדיוט תופר כדרכו בחולו של מועד, והספרין והכובסין שכן הבא ממדינת הים והיוצא מבית האסורין מותרין לספר ולכבס בחולו של מועד. ר' יוסי בר' יהודה אומר אף הרזענין שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן בחולו של מועד, ואע"פ שתקנת המנעל סוף מלאכה היא, קטבר ר' יוסי ליפנין תולת מלאכה מסוף מלאכה, מה סוף מלאכה מותר, אלא תולת מלאכה מותר.

בתנ"י ״מושיבין שובבין לתרגולים ב״ד ותרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה ״ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה ״גורפין מתחת רגלי בהמה ב״ד ובמועד מסלקין לצדדין מוליכין כלים ומביאין מבית האומן אע״פ שאינם לצורך המועד: **גב׳** השתא אותובי מותבינן אהדורי מיבעיא אמר אביי ואי־סיפא אתאן לחולו של מועד אמר רב הונא הלא שנו אלא וכוּ תוך שלשה למרדה דאכתי לא פרח צימרא מינה ואחר שלשה ליישיבתה דפסדא לה ביעי לגמרי אבל לאחר שלשה למרדה דפרח לה צימרא מינה ותוך שלשה ליישיבתה דאכתי לא פסידי ביעי לגמרי לא מהדרין רבי אמי אמר אפילו תוך שלשה ליישיבתה מהדרין במאי קמיפלגי מר סבר ^הלהפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו ומר סבר להפסד מועט גמי חששו: גורפין מתחת: ת"ד ^ההובל שבחצר מסלקין אותו לצדדין שברפת ושבחצר מוציאין אותו לאשפה הא גופא קשיא אמרת זבל שבחצר מסלקין אותו לצדדין והדר תני שברפת ושבחצר מוציאין אותו לאשפה אמר אביי לא קשיא כאן ביי"ד כאן בחולו של מועד רבא אמר [ג] הא והא בחולו של מועד והכי קאמר יאם נעשה חצר כרפת מוציאין אותו לאשפה: מוליכין כלים ומביאין מבית האומן: ^אא"ר פפא בדיק לן רבא תנן מוליכין ומביאין כלים מבית האומן אע"פ שאינן לצורך המועד ורמינאו אין מביאין כלים מבית האומן ואם חושש להן שמה יגנבו מפנן לחצר אחרת ומשינינן לא קשיא ^הכאן בארבעה עשר ^הכאן בחולו של מועד ואיבעית אימא הא והא בחולו של מועד ולא קשיא כאן במאמינו כאן בשאינו מאמינו והתניא ^המביאין כלים מבית האומן כגון חכד מבית ^ההכדר והכוס מבית הזוג אבל לא צמר מבית הצבע ולא כלים מבית האומן ואם אין לו מה יאכל נותן לו שברו ומניחו אצלו ואם אינו מאמינו מניחן בבית הסמוך לו ואם חושש שמה יגנבו מביאן בצינעה בתוך ביתו תרצת מביאין מוליכין קשיא דקתני אין מביאין וכ"ש דאין מוליכין אלא מחוורתא בדשינינן מעיקרא: **בתנ"י** ״ששה דברים עשו אנשי יריחו על שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם ואלו הן שלא מוחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכבין את שמע וקוצרין וגורשין לפני העומר ואלו שמיוחו בידם מתירין גמוזיות של הקדש ואוכלין

ואין מציאין דמועד קטן תרוייהו בחולו של מועד ומתניתין דהכא בשלא מאמינו אבל מוליכין קשיא דקתני מתניתין מוליכין והתם מאי אין מאמינו איכא ובההיא קתני אין מציאין וכ"ש דאין מוליכין: מעיקרא. מתניתין ביי"ד וההיא בחולו של מועד: **בתנ"י** **ששה דברים עשו אנשי יריחו**. היו נוהגין ישראל הדרים בזריחו: **מרכיבין דקלים כל היום**. של י"ד. בלע"ז אינטי"ר: **וכורכבין את שמע**. מפרש בגמרא [נו.]: **וקוצרין** לא גרסינן. דהא היתר גמור הוא דקיימא לן בנמחות צפרק רבי ישמעאל (דף עב.). ממקום שאי אתה מציא אתה קוצר ותבואת יריחו של עמקים היא ואינה כשירה למנחות דתנן (שם פה.) אין מציאין סולת למנחה לא מצית השלחין ולא מצית העמקן וכו' ולהכי אינה כשירה לעומר דאין מנחות בזה ממנו דנענין משנה ארץ ישראל דילפינן התם ג"ש ארץ ארץ: **מתירין גמוזיות**. גידולין ענפים שגדלו בחרוצין ושיקמין שהקדישו אבותיהן הן היו מתירין ליהנות מן הגידולים. דרך חרוצ ושקמה לקוצאו לשבע שנים והן חוזרין וגידלין ומיתוספין וקודם קליפתן קרי ליה בתולת שיקמה ומשנקץ קרי ליה סדן שיקמה. והקדישו מתחילת כשהן מקוצצין וניתוסף לאחר מכן גמוזיות: ואוכלין

וכו'. ואסיקנא שנית מביאין, כלומר התירו לו להביאן מפני שאינו מאמין, התיב מביאין מוליכין מאי איכא למימר, למה מוליכין בחוש"מ, ואסיקנא אלא מחוורתא מתנ' דקתני מוליכין ומביאין בארבעה עשר, ומתני' דקתני אין מביאין בחולו של מועד. ומסקנא מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין כו' והכי קיימא לן.

בתנ"י ששה דברים עשו אנשי יריחו וכו'. אלו שלא מיחו, מרכיבין דקלים כל היום, קיימא לן כי הא דאמר מיהו גופרא דיכרא ומעיל ליה בדנקיבתא.

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים

הכי כגמר קיימי: החייטין. משום הכי שרו בארבעה עשר בכל מקום שכן מזינו בהן קולא משאר אומניות גבי חולו של מועד: **שכן הסדיוט תופר כדרכו**. משנה היא במועד קטן^(ט) הדיוט שאינו אומן בכך הלכך בארבעה עשר דקיל מחולו של מועד אפי' אומן נמי שרי: **שכן בזה ממדינם הים וכו'**. וכיון דלשכתן בהן היתר קצת בחולו של מועד הלכך בארבעה עשר דקיל שרי לכולי עלמא: **סחילה מלאכה**. רזענין שעושין מנעלים

חדשי: **מסוף מלאכ'.** תיקון מנעלים: **בתנ"י** **מושיבין שובבין**. כשנותנין צינים תחת תרנגולת להתחמם לגדל אפרוחים קרי מושיבין שובבין: **ותרנגולת**. המחממת צינים: **שצרכה**. מעליהם מחזירין אותה ובגמ' פריך השתא אותובי מותבינן אהדורי מצעיא. ל"א הכי כתיב צפרד משנה מושיבים שובבין ותרנגולת כלומר שובבין ליונים ותרנגולת היו מושיבין להתחמם לגדל אפרוחי' והכי מסכתב' דשוכן לא שייך אלא ציונים: **גורפין**. ומשליכין לחוך וצמועד שחמור יותר אין משליכין לחוך אלא מסלקין לדדים: **גב' סיפא**. דקתני מחזירין בחולו של מועד קאמר והכי קאמר מושיבין שובבין ביי"ד ותרנגול' שצרכ' בחולו של מועד מחזירין אותה משום הפסד צינים דדבר האבד מותר: לא שנו. דאף במועד מחזירין אלא תוך שלשה למורדה שעדיין לא עברו שלשה ימים שצרכה מעליהן: **דאכתי לא פרח צימרא**. לא עבר חמימותה ממנה והיא נוחה להחזיר: **אימרא**. כמו אשתא למירתא (ש"ז דף כה"ט).

ולאחר שלשה ליישיבסה. שכבר ישבה עליהן שלשה ימים קודם שעמדה מעליהן וכבר נשתנו הציצים ואם לא תחזור הרי הן אובדין דאין לראוין לאכילה: **אבל לאחר שלשה למרדה**. שהיא קשה וטורח גדול להחזיר או אפילו תוך שלשה למרדה אם תוך שלשה עמדה מעליהן דאכתי לא פסדי ציעי שהרי לראוין לאכילה לא מהדרין: **אפילו תוך שלשה ליישיבסה**. הואיל ונשתנו קצת ואין לראוין לכל אדם אלא למי שדעתו יפה ואינו איסטניס מהדרין: **להפסד מועט**. שמוכרים בזול למי שדעתו יפה: **לזדדין**. ולא לאשפה חוץ לחצר: **אם נעשים חצר כרפס**. שנתקלקלה כולה ואין מקום לסלק לזדדין מוציאין אותן לאשפה: **זדיק לן**. מנסה אותנו: **לחצר אחרס**. אצל האומן אצל לא יציאם לציית שרחוק מצית האומן מפני הטורח: **במאמינו**. לאומן שלא ימכרם אין מציאין. ל"א מאמינו שלא יתבע שכרו פסע אחרת והוא תריץ לשכרו עכשיו: **וספניא**. בזימותא:

כגון כד מצית כדור וכוס מצית הוגג. שזריכין למועד: **וגג**. עושה כלי זכויות: **אצל לא זמר**. שאין זורך המועד: **ואם אינו מאמינו וכו'**. אלמא שאני לן בין מאמינו לשאין מאמינו: **סרלא מציאין**. דמתני' מפני הטורח: **במאמינו**. לאומן שלא ימכרם אין מציאין. ל"א מאמינו שלא יתבע שכרו פסע אחרת והוא תריץ לשכרו עכשיו: **וספניא**. בזימותא: **כגון כד מצית כדור וכוס מצית הוגג**. שזריכין למועד: **וגג**. עושה כלי זכויות: **אצל לא זמר**. שאין זורך המועד: **ואם אינו מאמינו וכו'**. אלמא שאני לן בין מאמינו לשאין מאמינו: **סרלא מציאין**. דמתני' מפני הטורח: **במאמינו**. לאומן שלא ימכרם אין מציאין. ל"א מאמינו שלא יתבע שכרו פסע אחרת והוא תריץ לשכרו עכשיו: **וספניא**. בזימותא:

וכו'. ואסיקנא שנית מביאין, כלומר התירו לו להביאן מפני שאינו מאמין, התיב מביאין מוליכין מאי איכא למימר, למה מוליכין בחוש"מ, ואסיקנא אלא מחוורתא מתנ' דקתני מוליכין ומביאין בארבעה עשר, ומתני' דקתני אין מביאין בחולו של מועד. ומסקנא מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין כו' והכי קיימא לן.

בתנ"י ששה דברים עשו אנשי יריחו וכו'. אלו שלא מיחו, מרכיבין דקלים כל היום, קיימא לן כי הא דאמר מיהו גופרא דיכרא ומעיל ליה בדנקיבתא.

מסורת הש"ס

א) [מ"ק יג.], ב) [לעיל טו: וש"נ], ג) [מוספתא פ"ג הי"ד], ד) [מ"ק יג. ושירובין נא. וש"נ], ה) [מ"ק שם: ע"ש], ו) גראה שז"ל הכדד דגלי"ת ע"י תו' חולין פ"ד. ד"ה כוררת, ז) [נמחות ע"א], ח) בסי': במקום שנהגו לא, ט) [דף ת: א.] י) [לעיל ט: שבת סז.], ס) [ועי' תוס' מ"ק י. ד"ה ההדיוט],

ⓘ

הגהות הגר"א

[א] גב' סיפא. ג"כ גירסת המג"ם רישא: [ב] שם תוך ג' למרדה דאכתי לא פרח צימרא מינה. ג"כ ה"רי"ף לא גרס לה (והי"ג ג"ש אלא אחר ג' יו' אצל תוך ג' יו'. ועצהגרא"א א"ח סוף ס"י תס"ח. ומ"ש בזה"רי"ף שלנו אינו מהרי"ף וצדפי' הראשון ליתא): [ג] שם ה"א והא בחולו של מועד. ג"כ ה"רי"ף לא גרס לה:

ⓘ

לעזי רש"י

אינטי"ר. להרכיב (ענף על עץ).

ⓘ

מוסף רש"י

שכן הדיוט תופר כדרכו. שהמורה מלאכה זו להדיוט, דין הוא שמתיר בארבעה עשר אפילו לאומן כדרכו (תוס' יג. מבתי"א, ד"ה שכן עולי אומן אס' דע להשיב וחו'ין קדג.) אי דעינין לתרוצי כדרכו יא, כאן בארבעה עשר. מבתי"א, טעורת י"ד ליכא, ושאינו לזורך המועד קאמי, לזורך הפסח, כאן בחולו של מועד. אין מבתי"א, דמרימא הוא (שם מבתי"א).

ⓘ

מוסף תוספות

א. ודבר האבד מותר לעשותו בחול המועד.
ב. [וב' יא] כיון דאפשר לקנות מנעלים חדשים אין זה דבר האבד.
שס.

ⓘ

רבינו חננאל (המשך)
מוציא לאשפה. אמר רב פפא היה בדיק לן רבא ג'נא: [רבא] הכא תנן מוליכין ומביאין כלים מבית האומן רבי שאינו לצורך המועד, והתם במשקין פרק ב' תנן אין ליה מתני' דהבא דקתני ואם חושש להם שמו יגנבו מפנן לחצר אחרת. ושנינן ליה מתני' דהבא דקתני מוליכין ומביאין כלים מבית האומן בארבעה עשר, ומתני' דקתני אין מביאין בחולו של מועד, וכך גמרינן דשמעתא סלקא. (ואע"פ) [ואיכא] דאמרי מתני' דהבא גמי בחוש"מ וספניא שאינו מאמין בעל הבית כליו לאומן קתני מביאין אפילו כלים שאינן לצורך המועד, כדתיא מביאין כלים מבית האומן כגון כוס מבית הוגג

רבינו הבבמה בארבעה עשר ובמועד מסלקין אותו לצדדין כו'. ת"ר הובל שבחצר מסלקין אותו לצדדין, שברפת ושבחצר מוציאין אותו לאשפה. הא גופא קשיא אמרת שבחצר מסלקין אותו לצדדין והדר תאני ושבחצר מוציאין אותו לאשפה. ומשני אביי בארבעה עשר מוציאין אותו לאשפה, ובחולו של מועד מסלקין אותו לצדדין. רבא אמר לעולם בחולו של מועד, והכי קתני אם נעשית חוצר כרפת שנתמלאת רעי מוציאין אותו לאשפה. וירושלמי [בפרקין ה"ח] זבל שבמבוי מסלקו לצד, שברפת ושבחצר מוציאין לאשפה, אמר רבא הרא דהיתיר בחצר קטנה אבל בחצר גדולה מסלקה לצדדין והרפת בין קטנה בין גדולה

מסורת הש"ס

(א) ברכות י: [נמשניו דפס כל זה למטה ועתידינן], (ב) [פסהדין מזא], (ג) [פי מוס' ע"ג ד"ה הוסא], (ד) [מוספתא פ"ג הטי"ז], (ה) ס"א בן פוז, (ו) מנחות על, [מוספתא פ"ג הטי"ז], (ז) מנחות על, (ח) [שעיה לח], (ט) [נדף יא], (י) [נפסוק: למה], (יא) [נדף יב], (יג) [שמות יב], (יד) [נעלי יא], (טו) בסי"א למה: שאני טוגא אותו כל השנה, (טז) [ועי מוס' מנחות על, ד"ה וסרכין],

תורה אור השלם

- שמע ישראל יי אלהינו יי אחד:
- והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה דוים על לבבך: דברים ו י ו
- וירא יעקב אל בני ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם בארצות הימים: בראשית מט א

הגהות הב"ח

(א) גמרא להלא לה תחשאי: (ב) רש"י ד"ה ולא היו מפסיקין בין אחד לואהבת ר"ל אין למהשת ר"ל אין למהשת: דברין להשרי להשרי: כלי' ומצית אע"פ נתק:

מוסף תוספות

א. וא"כ ליכא קבלת מלכות כלל. מוס' ר"פ.

רבינו הגנאל

פירוש צאור, יבש. וסרכין את שמע. קיימא לו כרבי יהודה דאמר לא שהיו כורכין שמע ישראל עם ואהבת את ה', אלא לעולם מפסיקין היו, אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ומאי כורכין דקתינא דלא היו מפסיקין בדבר אחר בין שמע לואהבת את ה' אלקיך. ואנן מאי טעמא אמרי' ליה, כי הא דדרש ר' שמעון בן פזי, ויקרא יעקב אל בניו, מלמד שבקש לגלות הקץ לבניו, כבוד מלכותו לעולם ועד. דלמא חס ושלום פסול יש במטתי, פתחו כולן ואמרו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, כיון ששמע להם כך פתח הוה ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. התקינו חכמים במקום שאין בו מינין לאמרו בחשאי, ובמקום שיש בו מינין אומרין אותו בקול. באושאל הוה שכחו מינין.

(א) מדברי רבינו ז"ל אלו נראה שהיה גורם בגמ' אמר רבי אבהו בלשון התקינו וזי' ולפיכך נתן טעם משום דתחשאי הוה שכיחי מינין.

מקום שנהגו

פרק רביעי פסחים

נו.

נו.

וּאֹכְלִין מִחֶמֶת הַנֶּשֶׁרִין. תחת הדקל המשרי פירותיו היו אוכלין מן הנושרות. וטעמא דכולהו מפרש בגמרא: ונותנין פֿיאה לירק. והוא פטור מן הפֿיאה כדמפרש בגמרא [ע"ב]: **ומיחו בידו**. משום דקא מפקעי ליה ממעשר שהיו עניים אוכלין אותה פֿיאה צטיבלה דסצורין שהיא פֿיאה גמורה ולקט שכחה ופֿיאה פטורין מן המעשר משום דהפקר נינהו: **גב' גירר עלמוס אציו**. משום כפרה ולא קצרו צכבוד דדרגש ומטה נאה ומפני קידוש השם שימגנה על רשעו ויוסרו הרשעים: **כיסם נחש הנחשם**. לפי שהיו טועים אחריו: וגזו **ספר רפואום**. כדכתיב(י) והטוב

וּאֹכְלִין מתחת הנשרים בשבת ונותנין פאה לירק ומיחו בידם חכמים: **גב' ת"ר ששה דברים עשה חזקיה המלך על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו** ^אגירר עצמות

אביו על מטה של חבלים והודו לו כיתת נחש הנחשת והודו לו גזו ספר רפואות והודו לו ועל שלשה לא הודו לו קיצין דלתות של היכל ושיגורן למלך אשור ולא הודו לו סתם מי גיחון העליון ולא הודו לו עיבור ניסן בניסן ולא הודו לו: מרכיבין דקלים כל היום וכו': היכי עבדי אמר רב יהודה מייתי אסא דרא ושיכרא דרפנא וקימחא דשערי דרמי במנא דלא חלפי עליה ארבעין יומין ומרתחי להו ושדו להו לדיקלא בליביה וכל דקאי בארבע אמות דידיה אי לא עבדי ליה הכי צאוי לאלתר רב אחא בריה דרבא אמר מנחי כופרא דיכרא לנוקבתא: וכורכין את שמע: היכי עבדי אמר רב יהודה אומרים ישמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין רבא אמר מפסיקין היו אלא שהיו אומרים ^בהיום על לבבך דמשמע היום על לבבך ^אולא מחר על לבבך: ^את"ר כיצד היו כורכין את שמע אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אאנן מאי טעמא אמרינן ליה כדדריש ר' שמעון בן ^אלקיש דאמר רשב"ל ^אויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין וגסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אמרי רבנן היכי נעביד נאמרוהו לא אמרו משה רבינו לא נאמרוהו אמרו יעקב התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה אם תאמר יש לה גנאי לא תאמר יש לה צער התחילו עבדיה להביא ^אבחשאי אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המינין ובנהדרעא דליכא מינין עד השתא אמרי לה בחשאי: ^אתנו רבנן ששה דברים עשו אנשי יריחו שלשה ברצון חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים ואלו ברצון חכמים מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין לפני העומר ואלו שלא ברצון חכמים גודשין לפני העומר ופורצין פרצות בגנותיהן ובפרדסותיהן להאכיל נשר לעניים בשני בצורת בשבתות וימים טובים ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה דברי רבי מאיר אמר לו רבי יהודה אם ברצון חכמים היו עושין יהו כל אדם עושין כן אלא אלו ואלו שלא ברצון חכמים היו עושין על שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם ואלו שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר ואלו שמיחו בידם מתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ופורצין פרצות בגנותיהן ופרדסיהן להאכיל נשר לעניים בשבתות וימים טובים בשני בצורת נותנין פֿיאה לירק ומיחו בידם חכמים וסבר רבי יהודה קצירה שלא ברצון חכמים היא ^אוהתנן אנשי יריחו קוצרין לפני העומר ברצון חכמים וגודשין לפני העומר שלא ברצון חכמים ולא מיחו בידם חכמים

מאן
אומרים אותו בקול רם: **קץ הימין**. שיחזיר ימינו לפניו שהשיב אחר ימינו מפני א׳ויב: **שמע ישראל** לאציהם היו אומרים: **נימריה**. להאי ברוך שם כבוד מלכותו בקרית שמע: **ציקי קדירה**. ארשדור"א: יש לה **זער**. זער גופה מחמת התאווה: **מפני תרעומס המינין**. שלא יהו אומרים עליו שאלו מוסיפין דבר שאינו הגון תחשאי. ומאן דגרסי שהיו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד מפרש שהיו אומרים אותו בקול רם כשאר הקרייה וציניהן לא היו מינין: **נשר**. פירות הנושרין: ה"ג **מסירין גמזיוס של הקדש של חרוב ושל שקמה**. כשהוקדשו הסדנין תחילה וניתוספו הגידולין: **קוצרין לפני העומר בלון חכמים**. כלומר לא הקפידו חכמים דאיסורא דאורייתא ליכא דמקום שאי אתה מציא הוא ואיסורא דרבנן נמי ליתא דילמא אחי למיכל מיניה לא גזרו דהא חדש מיצדל צדילי מיניה ^אכולי שמה שאינו טוגא אותו כל השנה ^א: וגודשין שלא בלון חכמים. כיון דלאו פקידא הוא גזרו רבנן שיממינו משום שמתוך שהוא מתעסק בו אחי למיכל מיניה:

מאן

עין משפט ונר מצוה

גג א מיי פ"א מהל' ק"ש הלכה ד סמג עשין יח טו"ש"ע א"ח סי' סא סעף יג [רב אלפס ברכות פ"ב דף קא.]:

לעוי רש"י

ל"ר. דפנה.
ביי"ש. גרגירים (ובפרט פירות הדפנה).
שנבר"ג [שיאור"ן]. סמבוק (צמח).
ארשדור"א. באר מוטוגן ומתרבל.

מוסף רש"י

גירר עצמות אביו. לפי שהיה רשע מזוי ולא נהג צי כבוד קטורטו להוליוו כסוגן מנחות וזכר ווסף (ברכות י').
גזו ספר רפואות. כדי שיתקשו רמזים (שם).
סחם מי גיחון. מי שלוח דצברי הימים (ב)
לג' ולמה כדי שלא יבא מלכי אשור וימלאו מים לשמות, ולא זכו גיחון הנהר הגדול, דהסא לא בלן ישראל הים, אלא מינין קטן הוא סמוך לירושלים, שנאמר (מ"א ח) והודתם אותו אל גיחון, ומתרגמנין ומתמתן ימיה לגלותא (ברכות י').
ולא היו מפסיקין. ליתן ריוח בין מילה למילה (תנחות שם).
מרכיבין דקלים כל היום. על ארבעה עשר ניסן, דסברי לאו מלאכה תשובה היא (שם).
וקוצרין לפני העומר. ואע"ג דאמר ר' מאיר (סם יא) מתולדין שוקי ירוסלים מלאין קמח וקלי שלא בלון חכמים, דגזר דלמא אחי למיכל מיניה, הוה הא דטקין ביה טוגא בקצירה, ועוד שלא במקום פקידא היה, אלא אנשי יריחו דפקידא איכא וברקדה, למודה שרינן לה, מודה ר' מאיר דבלון חכמים הוא, מדע מללא שרי גדישה (שם שם).
מתירין גמזיות של הקדש. כהנאה, היו מתירים ענפים של חרוב ושקמה, שהיו אומרים אבותינו לא הקדישו אלא קורות עיקר האילן ואנו נמיר גמזיות, וקא סברי אין מעלה צנידולין, ולהכי נקט חרוב ושקמה, דתמיייהו לקורות קיימי (שם שם).
להאכיל נשר. פירות שחתם האילן שנשרו, ורבנן גזרו שמה יעלה ויתלוש (שם).
נותנין פאה לירק. ואין פאה טוגנת בה, דכלל אמרו כפאה כל שהוא אוכל ונשמר ומתקטף לקוים, ואמרינן (שבת סא). מכניסו לקוים למעוטי ירק, וזי יחבי פאה מפקעי לה להך פאה ממעשר שלא כדין (תנחות שם).

מסורת הש"ס

א) [מוספתא פ"ג הי"ז], ב) [מוספתא דמנחות פ"ג הי"ד ונחום פ"א הי"ז], ג) [נערוך ערך דלוס פי' דופין, ד] [גס במוספתא], ד) [פי' לו ולאנשי ביתו כי היו לו בני בית לרוב, ח) ס"א רש"ל ט] ורקדא די'י' [נימא סא:], ז) ט"ס ואל לעשרים וטון, ז) ונע"י ומוס' ונחום כד. ד"ה הואיל ומוס' סוכה לו. ד"ה כ"ן,

—●●●—

מוסף רש"י

דהוה כריך ידיה בשיירא. כדי שלא ילנך ידו בנשר ובסג (בריות בזה). בקינות סעודה. לאחר אכילתו (שם).

—●●●—

מוסף תוספות

א. דחשיב הסודר כמו גוף הלולה. בוס' הרי"א.

הכי גרסינן **נימא תלפא סנאי** הוו לא תרי סנאי הוו **תנא קמא דרבי יוסי** היינו ר' **שמעון וסנא קמא דרבי שמעון** היינו **רבי יוסי ומאי אף אקמייתא: לימא תלפא סנאי** הוו. תנא קמא דר' יוסי ללפת ולכרוב ולא לקפלוט ותנא קמא דרבי שמעון ללפת ולקפלוט ולא לכרוב ורבי יוסי ורבי שמעון כי הדדי סבירא להו ללפת ולכרוב ולקפלוט: לא. ת"ק דר' שמעון הוא ר' יוסי ות"ק דר' יוסי הוא ר' שמעון ומאי אף דקאמרי תרומיהו אקמייתא דתנא קמא דידהו קיימי דהיינו אלפת דקאמר תנא קמא דרבי יוסי ללפת ולכרוב וקאמר ליה רבי יוסי אף לקפלוט כמו ללפת אבל לכרוב לא ותנא קמא דרבי שמעון נמי הכי קאמר ללפת ולקפלוט כרבי יוסי וקאמר ליה רבי שמעון אף לכרוב כמו ללפת אבל לקפלוט לא דהיינו כתנא קמא דר' יוסי: **בן צוסיין**. שם אביו צוסיין: **כפליים במעושר גרסי'**. איז אתן לכס כפליים שיש לכס עכשיו פיהא אתן לכס חולין מתוקנין ומעשרין: איז **נוסנין פיהא לירק**. משום דמפקע ליה ממעשר דכתיב (דברים יד) וצא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך מי שאין לו נחלה עמך חייב לעשר ילא פיהא שיש לו נחלה עמך דהפקר ניינה וכן בשביעית דהפקר פטור ממעשר דכתיב (שמות כג) ואכלו אבינו עמך ויתרם תאכל חית השדה מה חיה אוכלת והפטורה ממעשר אף אבינוס פטורין מן המעשר: **למה ליה למימר להן לא מפני כו'**. הא קא יידיב להן כפליים ומיחזא חזו דלא עין זרה היא: **דלא נימרו דחוי מדחי** לן. ולא יתן לנו כלום דמה לו ליטול זו וליתן פי שנים לפיכך הולרך לפרש להן טעמא של דבר: **עורוס קדשים**. עור עולה ותטאטע ואשמות וקרבנות ניצור שמתחלקין עורות קדשי הקדשים לכהנים דכתיב (ויקרא י) עור העולה אשר הקריב וילפינן צוצחים (דף קג:) מעולה כל עורות קדשי קדשים: **ולערב**. שכל יום היו מחלקין אותן לאנשי בית אב שעבדו היום שהמשמר היה חלוק לששה בתי אבות לששה ימים ומה שהגיע ליומן הן מרובה הן מועט הוא נוטל אע"פ שיש יום שמרצים היחידים להציא ציוס זה מחבירו: **צעלי וזרועות**. שהיו בכהנים חזקים מחביריהם: **לערב שבת**. דכולי משמרה תיהוי התם ולא יניחו לצעלי וזרועות ליטול צורוע: **גדולי כהונה**. שריס שבהן: **עמדו צעלים**. כל כהני משמרות יחד והקדישום לצדק הבית: **צהר הבית**. רחצה פנויה חוץ לעזרה ויש שם מעלות כדאמרין צפ"ק דיומא

(דף טז.). דלס. דופי: קורוס. מחוצרין. עוצי של אילן קרי קורה: צייסוס. כהן גדול היה וכן כולן ט] ויהיו להן עצדים ממסנין וחוצטין את העס]: אלסן. מקלותיהן כמו לא באלה ולא צרומח במסכת שבת (דף סג.): לחישסן. יועלי רע: קולמוסין. שהיו כותצין איגרות לרעה: אמרכוליס. אמר כולו. על פיו נחתך כל צורך הקדש: שטימאוו. דככתיב (שמואל א ז) אשר ישכבון את הנשים: כריץ ידיה בשיירא. ומאליה פוסלת צקדשים דבעינן ולקח הכהן ט] שיקח צעאמיו ועוד דציוין הוא: ישמעאל בן פיאכי. כשר היה אבל אנשי ביתו היו צעלי זרוע: שלס מאוס עגלין. שהיה מגדל צביתו כהנים הרבה: מאי סלקא ציב. מה גמול נשתלס: מלכא ומלכתא. מלכי בית משמונאי: גדיא יאי. גדי טוב למאכל יותר מן הכבש:

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים

הכי גרסינן נימא תלפא סנאי הוו לא תרי סנאי הוו **תנא קמא דרבי יוסי** היינו ר' **שמעון וסנא קמא דרבי שמעון** היינו **רבי יוסי ומאי אף אקמייתא: לימא תלפא סנאי** הוו. תנא קמא דר' יוסי ללפת ולכרוב ולא לקפלוט ותנא קמא דרבי שמעון ללפת ולקפלוט ולא לכרוב ורבי יוסי ורבי שמעון כי הדדי סבירא

נימא תלתא תנאי הוו לא תרי תנאי הוו ותנא קמא דר' שמעון דר' יוסי ותנא קמא דר' יוסי היינו ר' שמעון ומאי אף אקמייתא ת"ר ^בבן בורחין נתן פיאה לירק ובא אביו ומצאן לעניים שהיו מעוניין ירק ועומדין על פתח הגניזה אמר להם בני השליכו מעליכם ואני נותן לכם כפליים במעושר לא מפני שעיני צרה אלא מפני שאמרו חכמים אין נותנין פיאה לירק למה ליה למימרא להו לא מפני שעיני צרה כי היכי דלא לימרו דחויי קא מדחי לן ת"ר ^בבראשונה היו מניחין עורות קדשים בלשבת בית הפרוה לערב היו מחלקין אותן לאנשי בית אב והיו בעלי זרועות נוטלין אותן בזרוע *התקינו שיהיו מחלקין אותן מערב שבת לע"ש דאתיין כוליהו משמרות ושקלן בהדדי ועדיין היו גדולי כהונה נוטלין אותן בזרוע עמדו בעלים והקדישום לשמים אמרו לא היו ימים מועטים עד שחיפו את ההיכל כולו במבלאות של זהב שהן אמה על אמה כעובי דינר זהב ולרגל היו מקפלין אותן ומניחין אותן על גב מעלה בחר הבית כדי שיהיו עולי רגלים רואין שמלאכתם נאה ואין בה ^אדלם ^בתנא אבא שאול אומר קורות של שקמה היו ביריחו והיו בעלי זרועות נוטלין אותן בזרוע עמדו בעלים והקדישום לשמים עליהם ועל כיוצא בהם אמר אבא שאול בן בטנית משום אבא יוסף בן חנין אוי לי מבית בייתוס אוי לי מאלתן אוי לי מבית חנין אוי לי מלחישתן אוי לי מבית קתרוס אוי לי מקולמוסן אוי לי מימערעאל בן פיאכי אוי לי מאגרופן שהם

נו.

אָלֵא מפני שאמרו חכמים אין פֿיאַה לִירֶק. ואס תאמר מכל מקום ליפטר ממעשר מפני שהפקירם והפקר פטור ממעשר וי"ל כצ"ה דאמרי במס' פאה [פ"ו מ"א] אינו הפקר עד שיפקר לעניים ולעשירים כשמיטה וילפינן (בירושלמי) משמיטה דכתיב תשמטנה ונטשתה מה ת"ל ונטשתה יש לך נטישה אחרת שהיא כזו ומה היא זו הפקר לעניים ולעשירים א"נ אפילו בית שמאי דילפי מפיהו וסברי דהפקר לעניים הפקר ט (הכא מחייבי משום דהפקר צטעות הוה) וטעמא מפרש התם דכתיב צפיהא לעני ולגר מה תלמוד לומר תעוזז אותם יש לך עזיבה אחרת שהיא כזו ומה היא זו לעניים ולא לעשירים ומיהו צפיהא גופיה כולי עלמא מודו דפטורה כדדרשנין בספרי וצא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך ילא זה שיש לו ללוי חלק בהן שאס הוא לוי עני נוטל פיהא: **דברירך** ידיה בשייראי. פירש צקונטרס וחאליה פוסלת

בקדשים דכתיב ולקח הכהן צענין שמהא לקיחה צעאמו של כהן וא"ת והא גבי לולב לא אמרינן הכי צפרק לולב הגזול (סוכה דף זא.) גבי לא ליעקוט אינש לולבצ צפורא רבא אמר לקיחה על ידי ד"א שמה לקיחה ומירך ר"י דהתם מיירי צאוחו הלולב על ידי סודר כעין צנת כגון שכתך הלולב צפורד ואוחו צפורד שהסודר מסייעו להחזיק וכי האז גוונא לא הוא חאליה * וכן משמע צהיהא שמעמא דצהכי מיירי דהא קאמר התם לא ליהדוק אינש לוליצא צהושענא דילמא נתרי טרפי ויהו כחאליה רבא אמר מין צמינו אינו חוץ משמע דצשאנו מינו חוץ והיינו משום דהיה אוי כעין דשמעמין דכריך ידיה צשייראי דכי האז גוונא שייכא חאליה ט:

הדרן ערך מקום שנהגו

כהנים גדולים ובניהן גיזברין וחתניהם אמרכלין ועבדיהן חובטין את העם במקלות *תנו רבנן ארבע צווחות צוחה עזרה ראשונה צאו מכאן בני עלי שטימאו היכל ה' ועוד צווחה צא מיכן יששכר איש כפר ברקאי שמכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים דהוה כריך ידיה בשייראי ועבד עבודה ועוד צווחה העזרה שאו שערים ראשיכם ויכנס יוחנן של צווחה גדולה ועוד צווחה העזרה שאו שערים ראשיכם ויכנס יוחנן בן גרבאי תלמידו של פנקאי וימלא כריסו מקדשי שמים אמרו עליו על יוחנן בן גרבאי שהיה *אוכל ג' מאות עגלים ושותה ג' מאות גרבי יין ואוכל ארבעים סאה גזולות בקינוה סעודה אמרו כל ימינו של יוחנן בן גרבאי לא נמצא נותר במקדש מאי סלקא ביה ביששכר איש כפר ברקאי אמרי מלכא ומלכתא הוו יתבי מלכא אמר גדיא יאי ומלכתא אמרה אימרא יאי אמרו מאן מוכח בהן גדול דקא מסיק קרבנות כל יומא אתא איהו אחוי

(דף טז.). דלס. דופי: קורוס. מחוצרין. עוצי של אילן קרי קורה: צייסוס. כהן גדול היה וכן כולן ט] ויהיו להן עצדים ממסנין וחוצטין את העס]: אלסן. מקלותיהן כמו לא באלה ולא צרומח במסכת שבת (דף סג.): לחישסן. יועלי רע: קולמוסין. שהיו כותצין איגרות לרעה: אמרכוליס. אמר כולו. על פיו נחתך כל צורך הקדש: שטימאוו. דככתיב (שמואל א ז) אשר ישכבון את הנשים: כריץ ידיה בשיירא. ומאליה פוסלת צקדשים דבעינן ולקח הכהן ט] שיקח צעאמיו ועוד דציוין הוא: ישמעאל בן פיאכי. כשר היה אבל אנשי ביתו היו צעלי זרוע: שלס מאוס עגלין. שהיה מגדל צביתו כהנים הרבה: מאי סלקא ציב. מה גמול נשתלס: מלכא ומלכתא. מלכי בית משמונאי: גדיא יאי. גדי טוב למאכל יותר מן הכבש:

עין משפט ונר מצוה

נח א מיי פ"ה מהלכות מעשה קרבנות הלי"כ:

—●●●—

רבינו הננאל

ואוקימנא לה לר' יוסי ולר' שמעון, ומאי אף דקתני הא והא אלפת, והכי קתני נוהנין ללפת ולכרוב, ר' יוסי אומר ואף לקפלוט, ר' יוסי הוא התנא קמא דפליגי על ר' שמעון. והניא איירן נוהנין קמא דר' יוסי, והוא התנא קמא דר' יוסי נמצא תנא קמא דר' יוסי ר' שמעון, ות"ק דר' יוסי רבי יוסי, ואמאי דקתני ת"ק ראשון, מוסיף עליה בר פלוגתיה אף כן וכן. בן א) גבי היין נתן פיאה לירק, בא אביו ומצאן לעניים טעונין ועומדין בפתח הגנה, אמר להם בני השליכו מעליכם ואני נותן לכם כפלים מעשר עני, ולא מפני שעני צרה, אלא מפני שאמרו חכמים אין נותנין פיאה לירק. ת"ר בראשונה היו מניחין עורות קדשים בלשבת בית הפרוה ולערב היו חלקין אותן, והיו בעלי זרועות נוטלין אותן בזרוע, והקדישום לשהים עליהם כר, עד כדי שיהיו עולי רגלים רואין שמלאכתן נאה בלי דלם. תנאי קורות שקמה היו ביריחו, והיו בעלי זרועות נוטלין אותן בזרוע, עמדו בעליהן והקדישום לשמים. עליהם ועל כיוצא בהן אמרו אוי לי מבית חנן אוי לי מלחישתן שהיו רכילין, אוי לי מבית ביתוס אוי לי מאלתן שהיו בעלי זרוע, אוי לי מבית קתרוס, אוי לי מקולמוסן שהיו חוקקין חוקקי און. אוי לי מבית ישמעאל בן פיאכי, הוא היה טוב ובני ביתו היו בעלי אגרופין, והם כהנים גדולים ובניהם גזברין, וחתניהן אמרכלין ועבדיהם חובטין העם במקל. ת"ר ארבע צווחות צוחה עזרה, שתיים כהניסה ושתיים ביציאה, ראשונה צוחה צאו מכאן בני עלי, שטמאו היכל ה'. ועוד צוחה, צא מכאן יששכר איש כפר ברקאי שמכבד עצמו, דכריך ידיה בשייראי ועביד עבודה, ונמצא מבזה קדשי שמים ליגע בהן בידו. ועוד צוחה שאו שערים ראשיכם ויכנס יוחנן בן גרכי תלמיד פצאי ומילא כריסו מקדשי שמים. ועוד צווחה עזרה שאו שערים ראשיכם ויכנס ישמעראל בן פיאכי תלמידו של פנחס וישמש תלמידו של פנחס וישמש גורם בירושלמי כאן לא שהי גורם בירושלמי בן ימי היין ובמוספתא הגי' מעשה בכן נצו ועי' במראה הפנים כאן.

א) אולי צ"ל בן מבא' יין וכיס בירושלמי כאן לא שהי גורם בירושלמי בן ימי היין ובמוספתא הגי' מעשה בכן נצו ועי' במראה הפנים כאן.